

**BOLANI SAVODGA TAYYORLASHDA YOZISH MALAKALARINI
TAKOMILLASHTIRISH**

Qo'qon Universiteti "Ta'lim"

kafedrasi o'qituvchisi Sevara Maxmudova

dr.sevararana94@gmail.com

Annotatsiya: *ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarni savodga tayyorlashda yozish malakalarini takomillashtirishda grafik ko'nikmlarni ahamiyati hamda yozish texnikalari yoritilgan. Shuningdek, maktabga tayyorlov guruhida qo'l va ko'zni yozishga tayyorlashning asosiy vazifalari keltirilgan.*

Kalit so'zlar: *yo'zish, ko'nikma, grafika, qobiliyat, shtrix, element, vosita.*

Yozishni o'qitishga tayyorgarlikning mazmuni va metodologiyasini aniqlash uchun, avvalo, yozish mahoratini o'zlashtirish jarayonining xususiyatlariga murojaat qilish kerak.

Ushbu jarayon murakkab analitik va sintetik faoliyatdir. Yozuv tarkibida og'zaki nutq va o'qishning yagona assotsiativ zanjiri yangi tarkibiy qismlar bilan murakkablashadi, ya'ni: bir tomondan ko'rinadigan, shuningdek eshitiladigan va talaffuz qilinadigan so'z o'rtasidagi bog'liqlik, ikkinchi tomondan vosita reaksiyasi.

Binobarin, yozish mexanizmida nutq-motor va umumiy harakat analizatorlarining o'zaro ta'siri juda muhimdir.

Grafik ko'nikmalar nafaqat mushaklarning sa'y-harakatlariga asoslangan harakatlar, balki nutq birliklarini grafik belgilarga (harflarga) qayta kodlash, bu tovush va harfning to'g'ri o'zaro bog'liqligini, grafik va imlo qoidalariga rioya qilishni talab qiladi.

Bundan ko'rinib turibdiki, bolalarni yozishga tayyorlash o'qishni o'rganishga tayyorgarlik bilan birlikda amalga oshiriladi. Yozish, o'qish kabi, og'zaki nutqni rivojlantirishning yuqori darajasiz, ularni shakllantirish, uni anglash va tahlil qilish uchun asos bo'lib, shuningdek analitik va sintetik faoliyat uchun

umumiy qobiliyatni rivojlantirmasdan mumkin emas.

Yozishga tayyorgarlikning ikkinchi jihatini to'g'ridan-to'g'ri yozish texnikasini o'zlashtirish, grafik mahoratning motor tomoni, yozishga psixomotor tayyorgarlikni shakllantirish bilan bog'liq. Yozish mahoratini o'zlashtirishning dastlabki bosqichi bolalar uchun katta qiyinchilik tug'diradi, chunki u qo'lning ritmik, yaxshi muvofiqlashtirilgan harakatlarini, nozik fazoviy yo'nalishlarni va yaxshi ko'zni rivojlantirishni talab qiladi.

Ushbu qiyinchiliklar uzoq muddatli, tizimli mashqlar orqali bartaraf etiladi.

Shunday qilib, bolalarni yozishga tayyorlash mazmuni, ularning intellektual va umumiy rivojlanishidan tashqari, fonemik idrokni shakllantirish, til va nutq hodisalari haqidagi g'oyalar, ushbu hodisalarni elementar anglash qobiliyatini rivojlantirish, ovozni tahlil qilish qobiliyatlari, yozish texnikasini o'zlashtirishga tayyorgarlik ham kiritilgan.

Shtrix — bu nisbatan qisqa chiziqlar. Bir joyda ko'p, ikkinchi joyda kam bo'lishi bilan, ular rasmda turli tus hosil qiladi. Qismlarga turli miqdorda shtrixlar chizish tasvirlanayotgan jismning hajmi va shaklni ko'rsatib berish imkonini beradi.

Bir rasmning o'zida shtrixlarning ikki yo'nalishi ko'rsatilishi mumkin. **Yoysimon yo'nalishli shtrixlash** ba'zi shakllarga nisbatan, masalan, shar chizishda ishlatish maqsadga muvofiq.

Tekis yuzalarni (qirrali jismlarni) tasvirlash uchun to'g'ri chiziqli shtrixlar qo'llanadi.

Egri yuzalarga — egri chiziqli — yarim doira shaklidagi shtrixlar mos keladi. Shtrixlashni tanlashda jismlarning tasvirlanayotgan kenglikdagi nisbiy joylashuvi hisobga olinadi: shtrixlarning bir-biriga yaqin joylashuvi to'q tus ko'rinish beradi; uncha katta bo'lmagan oraliqdagi qalin shtrixlar ular orasidagi farqlarni oshiradi va birinchi holatdan farqli o'laroq, shtrixlangan joyni oldingi o'ringa olib chiqadi; shtrixlarning oralig'ini qat'iy saqlagan holda ularni yanada qalinlashtirish — buyurning tus jihatidan oshishiga va shtrixlarning ta'sir kuchi ko'payishiga olib keladi. Biron-bir rasm ishlanganda, jismni

Maktabga tayyorlov guruhida qo'l va ko'zni yozishga tayyorlashning asosiy

vazifalari quyidagilar:

Ko'ruv idrokning aniqligini rivojlantirish, elementlarni bir butundan ajratish va ularni yana bir butunga birlashtirish qobiliyatini shakllantirish, fazoviy differentsiatsiyaning aniqligini rivojlantirish.

Yo'nalishlar bo'yicha joylashinuv yo'nalishni rivojlantirish (o'ngga, chapga, o'ng tomonga, chap tomonga; yuqori, pastki o'lchagich, hujayra).

Xat qoidalari bilan tanishish:

chapdan o'ngga yozadilar;

ketma-ket, bir xil miqdordagi elementlarni, ular orasidagi masofani saqlab, sahifani to'ldiriladi.

Qo'l mushaklarini yozishga tayyorlash va vazifaga muvofiq harakatlarni boshqarish qobiliyatini rivojlantirish (chegaralarni chizish va harflar elementlarini yozishda mashq qilish);

O'z kuzatuvlari va harakatlarini og'zaki tushuntirishlar bilan birga olib borish qobiliyatini rivojlantirish;

Yozish uchun tayyorgarlik mashqlarini bajarishda ma'lum gigiena talablariga rioya qilishni o'rganish (daftarning joylashishi, stolga o'tirish, daftardan ko'z masofasi, qalam, qalamni ushlab turish qoidalari);

Ushbu vazifalar, birinchi navbatda, bolalar bilan olib boriladigan tarbiyaviy ishlarning umumiy tizimida amalga oshiriladi;

Qo'l, bilak, yozish paytida zarur bo'lgan harakatlarning muvofiqlashtirilishi (izchilligi) ning kichik mushaklarining rivojlanishiga hissa qo'shadigan vizual faoliyat katta ahamiyatga ega.

M. Montessori pedagogik tizimida qo'llaniladigan barmoqlarda harakatchanlikni rivojlantirish uchun didaktik mashqlar foydalidir.

Maxsus tanlangan tayyorgarlik mashqlarini bajarish tavsiya etiladi: geometrik shakllar, sabzavot, meva, qo'ziqorin, barglarning kontur tasvirlari;

harflar elementlariga o'xshash narsalarni chizish (bayroqlar, doiralar, bodring, qarmoq va boshqalar);

burchaklar, kvadratchalar, doiralar, yarim tasvirlar, to'g'ri chiziqlardan

iborat chegaralarni chizish, yuqori va pastki qismida yaxlitlangan chiziqlar va boshqalar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Ф .Р. КОДИРОВА Р.М . КОДИРОВА. БОЛАЛАР НУТКИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ НАЗАРИЯСИ ВА МЕТОДИКАСИ. Дарслик. Тошкент «Истиклол» 2006
2. Ойбарчин Махмудова. (2022). Мактабгача Ёшдаги Болаларнинг Нутқий Вазифаларни Таълимий Тарбиявий Аҳамияти Ва Уларни Амалга Ошириш Йўллари. *Conference Zone*, 78–81. Retrieved from <https://www.conferencezone.org/index.php/cz/article/view/714>
3. D.R.babayeva. Nutq o‘stirish nazariyasi va metodikasi. Darslik. Toshkent-2018.
4. S.A.Maxmudova, & Qambarova, Y. (2024). NEYROGIMNASTIKANING MAKTABGACHA YOHDAGI BOLALAR RIVOJLANISHIGA TA’SIRI, O’RNI VA AHAMIYATI. *University Research Base*, 112–115. Retrieved from
5. Maxmudova, S. (2024). MAKATABGACHA YOSHDAGI BOLALAR BILAN LUG‘AT ISHINI OLIB BORISHNING METODIK TIZIMINING QIYOSIY TAHLILI. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 13, 205–210. <https://doi.org/10.54613/ku.v13i.1057>
6. Oybarchin Makhmudova, . (2022). PROBLEMS OF TEACHING PRESCHOOL CHILDREN IN FINE ACTIVITIES. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS, 3(01), 17–21. <https://doi.org/10.37547/pedagogics-crjp-03-01-03>
7. Makhmudova, O. (2024). THEORETICAL VIEWS OF FINE ARTS AS A FACTOR OF INFLUENCE ON THE DEVELOPMENT OF A PRESCHOOL CHILD. *University Research Base*, 515–518. Retrieved from <https://scholar.kokanduni.uz/index.php/rb/article/view/562>
8. Makhmudova Oybarchin. (2023). PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF VISUAL ACTIVITIES OF PRESCHOOL CHILDREN. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 8(8), 101–105. <https://doi.org/10.54613/ku.v8i8.815>